

STORTINGET

Innst. 202 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 13 (2024–2025)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Årsrapport til Stortinget fra Stortingets faste dele- gasjoner til internasjonale parlamentariske for- samlinger for 2024

Til Stortinget

Sammendrag

Dokument 13 (2024–2025) inneholder årsrapportene for Stortingets delegasjoner til følgende interparlamentariske forsamlinger:

- Det parlamentariske partnerskapet Asia-Europa (ASEP) og ASEANs interparlamentariske forsamling (AIPA)
- Den interparlamentariske union (IPU)
- EFTA- og EØS-parlamentarikerkomiteene
- Europarådets parlamentariske forsamling (PACE)
- Konferansen for arktisk parlamentarisk samarbeid (CPAR)
- NATOs parlamentariske forsamling (NATO PA)
- OSSEs parlamentariske forsamling (OSSE PA)

Årsrapporten til Nordisk råds delegasjon for 2024 behandles separat. Det rapporteres ikke fra Stortingets delegasjon for forbindelser med Europaparlamentet og Stortingets delegasjon til Konferansen om EUs utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik, der deltakelsen for begge utgår fra utenriks- og forsvarskomiteen.

Årsrapportene som følger, gir et bilde av omfanget og bredden i Stortingets interparlamentariske delegasjoners virksomhet i 2024. De beskriver arbeidet i de ulike delegasjonene og hvilke temaer som har preget sam-

arbeidet. Delegasjonene har ulike tematiske og geografiske virkeområder. Parlamentarikerforsamlingene har forskjellig tilknytning til de multilaterale foraene de er assosiert med. Noen har tett kontakt med regjeringssidens del av organisasjonen, mens andre har mer indirekte tilknytning. Noen av forsamlingene vedtar resolusjoner gjennom året, mens andre gjør sine vedtak på en årlig sesjon. Parlamentarikerforsamlingene har likevel mange fellestrekk og er viktige for den demokratiske forankringen av multilaterale politiske prosesser.

Krig i Ukraina

Arbeidet i de interparlamentariske forsamlingene i 2024 var fortsatt sterkt preget av Russlands pågående angrepskrig mot Ukraina. Flere forsamlinger vedtok Ukraina-relaterte resolusjoner som fordømmer Russlands krigføring, og som understreker viktigheten av å opprettholde sterk støtte til Ukraina. Representanter har også gjennom sine verv i parlamentsforsamlingene deltatt på reiser til Ukraina, hvor de blant annet har hatt møter med sine kolleger i det ukrainske parlamentet.

Flere delegasjoner har arbeidet for å løfte en rekke problemstillinger knyttet til krigen i Ukraina. OSSE PA og PACE har for eksempel gjennom møter og rapporter satt søkelys på ukrainske flyktninger og internt fordrevne og på sanksjonspolitikken og hull i sanksjonsregimet. Et annet tema som har fått mye oppmerksomhet i flere forsamlinger, er de bortførte ukrainske barna. Blant annet arrangerte den norske IPU-delegasjonen et møte om dette under høstsesjonen.

EØS- og EFTA-parlamentarikerkomiteene arbeidet også med ulike aspekter ved krigen. Det var stort fokus på støtteprogrammene for Ukraina og de pågående for-

handlingene om en modernisering av handelsavtalen mellom Ukraina og EFTA, som ble ferdigstilt i desember.

Til tross for at det arktiske parlamentarikersamarbeidet fortsatt var på pause i 2024, har de vestlige medlemslandene og Europaparlamentet likevel gjennomført en rekke uformelle møter uten Russland. Russlands krigføring i Ukraina har også satt en stopper for arbeidet i ASEP, som sist møttes høsten 2021.

Midtøsten

Israels krigføring i Gaza og situasjonen i Midtøsten var et sentralt og kontroversielt tema som preget agendaen og resolusjonene i flere av forsamlingene. PACE har i alle debatter om situasjonen tatt til orde for våpenhvile og betingelsesløs frigjøring av de israelske gislene, samtidig som behandlingen av dette temaet har vist en sterk polarisering når det gjelder hvordan de ulike landene forholder seg til Palestina. Debattene i IPU har også vært preget av splittelse mellom afrikanske og arabiske land, som ensidig fordømmer Israel, og vestlige land, som i tillegg fordømmer Hamas' angrep på Israel. Den vestlige gruppen blir stadig beskyldt for dobbeltmoral ved å kritisere Russland for Ukraina, men ikke Israel i samme grad for Gaza, noe som kan bidra til å svekke Ukrainas sak i «det globale sør».

Uro for demokratisk og menneskerettslig tilbakegang

Andre viktige temaer i Stortingets internasjonale aktivitet i 2024 var vilkårene for demokrati, rettsstat og menneskerettigheter.

Både i OSSE PA og i PACE har det vært en bekymring for demokratiske institusjoner under press og fremmarsjen av autoritære krefter i Europa, i tillegg til at fengsling av politiske motstandere, kritiske journalister og menneskerettsforkjempere er blitt et stadig mer vanlig maktmiddel. Et par dager før OSSE PAs vintermøte kom nyheten om opposisjonspolitiker Aleksej Navalnyjs dødsfall, noe som satte ekstra preg på debattene om politiske fanger i Russland og Belarus.

Et gjentagende viktig tema for PACE har vært etableringen av et spesialtribunal for rettsforfølgelse av krigsforbrytelsene i Ukraina.

Samtidig med uroen for en demokratisk tilbakegang i Europa ble det i 2024 gjennomført rekordmange valg verden over. Flere representanter deltok som valgobservatører gjennom sine interparlamentariske verv, blant annet i USA, Georgia, Moldova, Aserbajdsjan og Usbekistan.

Stormaktrivalisering og geopolitisk usikkerhet

2024 var et år med kraftig intensivering av maktpolitisk og økonomisk rivalisering. Det geopolitiske bakteppet var preget av krig i Ukraina og i Gaza og tiltakende spenning mellom USA og Kina, i tillegg til at effektene av de globale klimaendringene ble tydeliggjort. Dette er problemstillinger som ble diskutert i alle de parlamentariske forsamlingene.

Endringene i den europeiske sikkerhetsarkitekturen, med både svensk og finsk NATO-medlemskap, aktualiserte et forsterket samarbeid mellom Norge, Sverige og Finland i nord. Dette ble diskutert ved flere anledninger i det arktiske parlamentarikersamarbeidet, i tillegg til fortsatt stor oppmerksomhet rundt hvordan global oppvarming påvirker den sikkerhetspolitiske utviklingen i nordområdene.

Global konkurransekraft forble i 2024 et gjennomgangstema for EFTA- og EØS-parlamentarisk komiteene. Hovedtema i flere møter var nettopp hvordan geopolitiske spenninger, økt proteksjonisme og den globale konkurransen knyttet til grønn og digital utvikling påvirker både EØS-samarbeidet og EFTAs handelsforhandlinger.

ASEP/AIPA-delegasjonen har gjennom reiser og møtevirksomhet i ASEAN-landene hatt fokus på å fremme felles verdier og interesser knyttet til de geopolitiske utfordringene verden står overfor, samt å støtte opp om EFTAs pågående handelsforhandlinger.

Det er stor variasjon mellom land angående hvor man plasserer skyld og ansvar i konfliktene, spesielt mellom vestlige og ikke-vestlige land. Derfor oppleves den parlamentariske dialogen om store konflikter som særlig viktig.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen, Trine Lise Sundnes og Bente Irene Aaland, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune, Ola Borten Moe og Trygve Slagsvold Vedum, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, og uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, understreker at deltakelse i interparlamentariske forsamlinger er viktig. Deltakelsen gir norske parlamentarikere innsikt i og

forståelse for ulike politiske posisjoner, fremmer samarbeid og demokrati i en tid hvor styreformen er i tilbakegang, og bidrar til å synliggjøre norske perspektiver og posisjoner i internasjonale organer. I en tid med stor internasjonal uro mener komiteen det er bra at norske parlamentarikere deltar i internasjonalt samarbeid og bidrar til økt forståelse og enighet om grunnleggende demokratiske verdier.

Komiteen merker seg at arbeidet i de interparlamentariske forsamlingene i 2024 fortsatt var sterkt preget av Russlands pågående angrepskrig mot Ukraina, at flere resolusjoner som fordømmer Russlands angrepskrig, har blitt vedtatt, og at Norges delegasjon til IPU arrangerte et møte om bortførte ukrainske barn.

Videre merker komiteen seg at Israels krigføring i Gaza og situasjonen i Midtøsten har vært et sentralt og kontroversielt tema som har preget agendaen og resolusjonene i flere av forsamlingene. Komiteen registrerer at behandlingen av dette temaet har vist en sterk polarisering når det gjelder hvordan de ulike landene forholder seg til Palestina.

Komiteen merker seg også at andre viktige temaer i Stortingets internasjonale aktivitet i 2024 var vilkårene for demokrati, rettsstat og menneskerettigheter.

Videre merker komiteen seg at geopolitiske spenninger preget samtlige av de interparlamentariske forsamlingene, og at alle forsamlingene diskuterte krigen i Ukraina, krigen i Midtøsten, spenning mellom USA og Kina og effekten av globale klimaendringer.

Avslutningsvis registrerer komiteen at flere representanter deltok som valgobservatører gjennom sine interparlamentariske verv, blant annet i USA, Georgia, Moldova, Aserbajdsjan og Usbekistan.

Komiteens medlem, uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, mener stortingsrepresentantenes roller i ulike internasjonale parlamentariske forsamlinger er uklare og potensielt motstridende. Dette medlem er positiv til at delegasjonene før avreise mottar bakgrunnsinformasjon fra berørte departementer. Det gjelder både generell informasjon og regjeringens politikk på feltet.

Dette medlem mener imidlertid at det er uklart hvem delegasjonene representerer. Dette medlem mener det er åpenbart at delegasjoner utgått av Stortinget

ikke representerer regjeringen. Rent objektivt skal delegasjonene representere hele Stortinget. Dette medlem mener at det ikke er mulig i praksis. Delegasjonene består av representanter fra ulike partier, og i de færreste sakene finnes det omforente synspunkter som kan presenteres i de ulike forsamlingene. Dette medlem mener det kan skape «politiske interessekonflikter». Dette medlem mener samtidig at delegasjonene ikke representerer det partiet som lederen av delegasjonen tilhører. Med dette som bakteppe gjenstår kun det personlige standpunktet som den til enhver tid sittende leder måtte ha.

Dette medlem mener dette er et demokratisk problem. I de ulike parlamentarikerforsamlingene er det gjerne debatter om sentrale spørsmål. Basert på egen observasjon er det åpenbart at delegater fra øvrige land fremfører eget budskap. Det inntrykket blir forsterket dersom delegaten har et standpunkt som bryter radikalt med landets offisielle politikk.

Dette medlem mener også at de som utpekes av partiene til å inngå i ulike forsamlinger, bør ha relevant komitéarbeid på Stortinget, alternativt at de som deltar engasjerer seg i den relevante komiteens arbeid og debatter i salen. Dette medlem har erfart at partier nominerer deltakere på bakgrunn av personlig interesse, ansiennitet eller som belønning for annet arbeid i de respektive stortingsgruppene. Dette medlem er klar over at dette har vært etablert praksis i mange år, men mener det er uheldig. Deltakernes arbeid bør være å tillegge seg informasjon, delta i debatter i forsamlingene og overføre innhentet kunnskap til Stortinget.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 13 (2024–2025) – Årsrapport til Stortinget fra Stortingets faste delegasjoner til internasjonale parlamentariske forsamlinger for 2024 – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 1. april 2025

Ine Eriksen Søreide

leder

Guri Melby

ordfører

